

Socialdemokraterna
FRAMTIDSPARTIET

Framtidskontraktet

Beslutad version

Innehållsförteckning

Ekonomi växer när människor växer	3
Fler jobb är grunden för allt	7
Med kunskaper växer Sverige.....	13
En bra välfärd gör att människor växer och jobben blir fler	18
Ansvar för morgondagen med en bättre miljö i dag	22
En rättvis värld är möjlig.....	26

Ekonomi växer när människor växer

Vi socialdemokrater vill ha ett samhälle som ger välfärd och möjligheter åt alla. Ett samhälle som undanröjer hinder för människors utveckling och ger alla oavsett uppväxtmiljö möjligheter att nå sin fulla potential. Som bygger på solidaritet, tillit och samarbete. Där vi kan få den ekonomiska utveckling som marknadsekonomi banar väg för samtidigt som vi fördelar resurserna så att de kommer alla till nytta.

Vi tror på politikens möjligheter att förändra och förbättra samhället. Vi vill bygga ett ekonomiskt, socialt och ekologiskt hållbart samhälle där människors livskvalitet ökar utan att det skadar vår gemensamma miljö. Vi vill stimulera en dynamisk tillväxt som samtidigt är hållbar. Dagens tillväxt ska inte ske på bekostnad av framtida generationers möjligheter att leva ett gott liv. Det kräver solidaritet mellan människor, mellan länder och regioner samt mellan generationer.

Vi socialdemokrater har högre ambitioner för Sverige. Då måste vi bryta utvecklingen vi sett de senaste åren med växande arbetslöshet, sjunkande skolresultat och ökande ojämlikhet. Då krävs en framtidsinriktad politik som gör Sverige till ett ännu bättre land att leva i.

Det kräver en politik för att skapa fler jobb. Vi ska knäcka arbetslösheten. Att ha ett jobb ger ekonomisk frihet och möjlighet till personlig utveckling för var och en av oss. Att alla bidrar med sitt arbete är avgörande för Sveriges utveckling och för att klara välfärden även i framtiden. Därför är det övergripande målet för vår ekonomiska politik att nå full sysselsättning.

Det kräver investeringar i skolan och utbildningen. Vi ska vända utvecklingen i den svenska skolan. Vårt mål är att alla elever ska nå kunskapsmålen i grundskolan. Sverige ska konkurrera med kunskap och inte med låga löner. Tillväxt och välfärd förutsätter en hög utbildningsnivå hos alla. Ökad jämlikhet ger fler jobb och en bättre ekonomisk utveckling. Det ska alltid krävas av den enskilde att denne gör rätt för sig efter bästa förmåga. Men var och en ska också veta att samhället fungerar och möjliggör ett bättre liv för alla.

Det kräver en politik som utvecklar en riktigt bra välfärd. Genom att ge alla likvärdiga möjligheter till utbildning, vård eller omsorg skapas också möjligheter till personlig utveckling för alla. Välfärden bidrar till sammanhållning i samhället, ökar jämlikheten och jämställdheten och ger frihet och trygghet för individen. En bra fungerande välfärd är en tillväxtmotor som bidrar till fler jobb.

Och inte minst kräver det att vi driver på omställningen för att möta klimatutmaningen. Klimatomställningen är en långsiktig överlevnadsfråga. Att utveckla morgondagens klimatsmarta lösningar kan samtidigt bli en av konkurrensfördelarna för Sveriges näringsliv i framtiden. Sverige ska, i samverkan med alla världens länder, vända den utveckling som bidrar till global uppvärmning.

Allt detta förutsätter en klok och ansvarsfull ekonomisk politik. För att se till att löntagarnas inkomster inte urholkas och för att skapa förutsättningar för en god tillväxt behövs en låg och stabil prisutveckling. Riksbanken har en viktig uppgift i att självständigt svara för penningpolitiken. Om vi ska klara jobben framöver är det angeläget att Riksbanken lever upp till sitt

inflationens mål. Under lång tid har inflationen varit lägre än målet. Utvecklingen i detta avseende behöver följas noga.

Ordning och reda i statsfinanserna är grunden för vår sysselsättningspolitik och för en stark välfärd. Det finanspolitiska ramverket, med överskottsmål och utgiftstak, säkerställer god ordning i de offentliga finanserna. Därigenom skapas en buffert för att möta de utmaningar som de demografiska förändringarna innebär. Överskottsmålet gör att den offentliga skulden steg för steg betalas av. Det minskar sårbarheten och ökar handlingsutrymmet i den offentliga ekonomin, vilket är centralt eftersom vi socialdemokrater vill driva en aktiv konjunkturpolitik. Utgiftstaken förhindrar att tillfälliga inkomster används till varaktiga utgifter. Välfärden blir mer förutsägbar och trygg. En stark välfärdsekonomi kräver marginaler för påfrestningar.

Kvaliteten i välfärden ska höjas och kommunerna tillföras de resurser som krävs för detta. Finansieringsprincipen ska respekteras. De kostnader som beslutas av staten ska också betalas av staten. Detta ska stämmas av återkommande. Skatteutjämningsystemets utveckling behöver följas noga så att målet om en rättvis utjämnning och likvärdiga villkor nås över tid. Kommunerna måste ges förutsättning till en god och stabil ekonomi.

Sunda offentliga finanser är inte tillräckligt. En god ekonomisk politik bygger också för framtiden och sätter jobben först. För att den samlade ekonomiska politiken ska ta tydligare steg mot full sysselsättning behöver ett sysselsättningspolitiskt ramverk utvecklas. Det stärker styrningen inom regeringskansli och myndigheter och bidrar till att lyfta fram nya förslag som verkar i riktning mot att uppfylla målet.

Väl fungerande offentliga verksamheter främjar ökad sysselsättning och högre ekonomisk tillväxt. En dynamisk välfärdsekonomi kräver starka och förutsägbara skattebaser. Skatt ska betalas efter bärkraft och välfärd fördelas efter behov. Insatserna mot skattefusket behöver förstärkas.

En politik för fler jobb bygger på att stimulera ett ökat arbetsutbud, bidra till hög produktivitetstillväxt och stärka efterfrågan på arbetskraft. Investeringar i infrastruktur vidgar arbetsmarknadsregioner, stärker exportindustrins möjligheter och bidrar till högre effektivitet i ekonomin. Investeringar i utbildning bidrar till att svenska företagare kan hitta den arbetskraft de behöver för att utveckla befintliga företag och att fler kan ta steget att starta egna företag.

Investeringar i bra barnomsorg innebär att föräldrar kan koncentrera sig på jobbet. Det driver upp arbetsutbudet. Investeringar i äldreomsorg gör att man inte tvingas gå ned i tid för att ta hand om sina gamla. Investeringar i hälsa gör att man kan fortsätta att bidra i arbetslivet. Investeringar i kultur skapar ett rikare samhälle och banar väg för nya jobb i de kreativa näringarna. Och investeringar i forskning ger möjlighet att utveckla, tillverka och sälja mer avancerade produkter på världsmarknaden.

Det behövs en mer rörlig och dynamisk arbetsmarknad med ökad trygghet för löntagarna. Bra inkomstförsäkringar stimulerar omställningen på arbetsmarknaden. Den som blir sjuk eller arbetslös ska kunna få det stöd som krävs för att snabbt kunna komma tillbaka i arbete och erbjudas en ekonomisk trygghet under tiden. På så sätt minskar rädslan för förändringar i arbetslivet vilket ökar omställningsförmågan i hela ekonomin.

Jobb är nyckeln in i det svenska samhället. Den nuvarande integrationspolitiken har nått vägs ände. Det dröjer alltför länge tills människor som kommer till Sverige är självförsörjande och blir en del av samhället. Idén att bedriva en integrationspolitik som är skild från jobbpolitik och välfärdspolitik är föråldrad. Vägen in i Sverige ska byggas med samma lagar och regler, försäkringar och strävan efter rättvisa som gäller för alla. Alla steg i mottagandet ska syfta till att hitta jobb.

Ökad jämställdhet är viktigt för ökad sysselsättning. I dag är sysselsättningsgraden bland män betydligt högre än bland kvinnor. Både när man mäter hur stor andel av kvinnor och män som arbetar; men framför allt om man tar hänsyn till att kvinnor generellt sett har kortare arbetstid än män. Det är inte förnuftigt. Kvinnors sysselsättning ska öka. Här finns en stor potential för ökat arbetsutbud, som kan bidra till framtida tillväxt och välbefinnande.

En väl avvägd ekonomisk politik tar hänsyn till hur det offentliga kapitalet utvecklas. Framtidsinriktade investeringar är en förutsättning för en god ekonomisk utveckling också på sikt. Därför krävs en investeringsplan över de samlade offentliga investeringarna. Det krävs mer insatser för att möta järnvägens problem och för att minska transporternas klimatpåverkan. Det svenska näringslivet behöver bra godsstråk och korridorer. Andelen kollektivtrafikresenärer behöver öka och arbetspendlingen underlättas.

För att få till stånd fler infrastrukturinvesteringar under kommande år vill vi öka användningen av lånefinansiering för strategiska infrastrukturprojekt och öka inslagen av trängselavgifter och/eller andra brukaravgifter. Det förutsätter samförstånd mellan staten och berörda kommuner och regioner. Staten måste ta sitt ekonomiska ansvar för infrastrukturen. Statliga infrastruktursatsningar ska styras utifrån nationella behov, inte av enskilda kommuners eller regioners ekonomi. Möjligheterna till EU-finansiering ska nyttjas.

Hela landet ska växa. Utvecklingspotentialen i alla delar av Sverige ska tas tillvara genom att de lokala förutsättningarna stärks och de unika möjligheterna i varje geografiskt område främjas. Det kräver inte minst att tillgången till bredband och telefoni stärks.

Sverige är en liten öppen ekonomi. Vi är beroende av en tät och aktiv samverkan med övriga Europa och andra delar av världen. Därför ska vi, i EU och internationellt, verka för att våra svenska exportföretag har fri tillgång till omvärldens marknader på rättvisa villkor. Högers ensidiga åtstramningspolitik i Europa har inte fungerat. Vi ska driva på för ett Europa som vänder den negativa utvecklingen och satsar hårdare för att klara den globala konkurrensen. EU-länderna bör samla sig kring en politik för tillväxt och framtidstro där investeringarna i forskning, innovation, kunskap och en utvecklad infrastruktur prioriteras i hela Europa. Starkare regleringar och en utbyggd tillsyn krävs för att öka säkerheten och stabiliteten i det finansiella systemet.

Socialdemokratiens viktigaste prioriteringar inför den kommande mandatperioden är därför:

- *Full sysselsättning är vår övergripande politiska prioritering.* Skapandet av fler jobb och aktiva insatser mot arbetslösheten går före allt annat. Jobben ska sättas främst i hela den ekonomiska politiken. Vi socialdemokrater ska vidta de åtgärder som krävs och söka de allianser som är nödvändiga för att bryta arbetslösheten och få fler människor i arbete.

- *Ett kraftfullt ekonomiskt program mot arbetslösheten.* För att klara jobben krävs ordning och reda i de offentliga finanserna, en aktiv näringspolitik, investeringar i människors kunskaper och kompetens och en fungerande välfärd. Det finanspolitiska ramverket ska ligga fast och kompletteras med ett sysselsättningspolitiskt ramverk. Sverige ska mellan 2014 och 2020 öka antalet personer som arbetar och antalet arbetade timmar i ekonomin så mycket att Sverige når lägst arbetslöshet i EU. Sverige ska driva på för att EU blir en union för hållbar tillväxt och full sysselsättning.
- *Offentliga investeringar för fler jobb.* En statlig investeringsplan ska tas fram och redovisas för samma period som utgiftstaken fastställs. Investeringarna i infrastruktur ska öka. Sveriges första höghastighetsbanor ska börja byggas.
- *Resultaten i den svenska skolan ska vändas.* Ett kunskapslyft behövs i hela utbildningssystemet. Sverige ska konkurrera med kunskap och kompetens. Investeringar i skolan med mindre klasser och större likvärdighet ska förbättra skolresultaten. En gymnasieutbildning ska vara en självklar grundutbildning för alla. Forsknings- och innovationspolitiken ska stärka Sveriges konkurrenskraft. Principen att lärande sker under hela livet och inte enbart i ungdomsåren ska genomsyra både utbildningssystemet och arbetsmarknaden. Rekryteringsgapet på arbetsmarknaden ska slutas.
- *Kvaliteten i välfärden ska höjas.* Välfärden ska vara generell och omfatta alla. Reformerna som stärker möjligheterna till jobb är prioriterade. Nya resurser till välfärden går före omfattande skattesänkningar.
- *Sverige ska gå före på miljöområdet.* Vi ska ta vårt ansvar för miljöproblemen och bidra till att utveckla framtidens klimatlösningar. Vi ska aktivt driva miljöfrågorna på både europeisk och global nivå.

Fler jobb är grunden för allt

Vårt mål är arbete åt alla. Kampen mot arbetslösheten är socialdemokratins viktigaste uppgift.

Jobbet är för de allra flesta en väldigt positiv och viktig del av livet. Arbete ger en egen inkomst, gemenskap och utveckling. Att alla människor arbetar och försörjer sig möjliggör en bra välfärd av högsta kvalitet, ett samhälle som håller ihop och ökad jämlikhet. För att säkra välfärdens finansiering i framtiden behöver Sverige en ny politik för fler växande företag, fler i arbete och fler arbetade timmar.

Den borgerliga regeringen har inte klarat uppgiften. Arbetslösheten är fortsatt hög. Andelen av befolkningen som är i arbete har minskat och långtidsarbetslösheten kraftigt ökat under deras tid vid makten. Den höga ungdomsarbetslösheten är ett slöseri som riskerar att släcka framtidstron hos en hel generation. Arbetslösheten innebär ofta en tragedi för den enskilde, men följderna blir också en stor påfrestning på kommunernas ekonomi och krympande resurser till välfärden. Med den höga arbetslösheten följer dessutom växande klyftor. Barnfattigdomen har ökat. Det är inte värdigt Sverige.

Sverige behöver fler jobb. För att klara detta måste de svenska företagen stå starka i den internationella konkurrensen. Att en allt större del av världsekonomins tillväxt sker utanför Europa innebär både utmaningar och möjligheter. I dag riktar sig den svenska exporten i hög grad till Europa. En bestående ekonomisk nedgång i Europa får därmed direkta konsekvenser för efterfrågan på svenska varor och tjänster. Det går inte att ta Sveriges historiskt starka ekonomiska ställning för givet. Sverige behöver möta utvecklingen genom framtidsinriktade investeringar i kunskap och innovationer. Vi ska öka vår konkurrenskraft och vinna framgångar på nya internationella marknader.

För att klara jobben är det dessutom viktigt att i lågkonjunktur hålla uppe efterfrågan i den inhemska ekonomin och att värna välfärden. Sverige behöver både en stark hemmamarknad och en konkurrenskraftig exportindustri.

Vår plan för fler jobb bygger på fem grundläggande strategier: Höj Sveriges kompetens till världsledande nivå, skapa jobb i växande och kunskapsintensiva företag, sätt innovation i centrum, stäng rekryteringsgapet på arbetsmarknaden och låt allas framgång bli hela Sveriges framgång – ökad jämlikhet och jämställda löner och karriärmöjligheter ger fler jobb. Att bygga in mer kunskap i svenska varor och tjänster är en grundförutsättning för fler jobb och tillväxt. Det kräver en bättre förskola, grundskola och gymnasieskola, en utbyggd högskola, arbetsmarknadsutbildning och vuxenutbildning samt investeringar i kompetensutveckling, spetskompetens och forskning.

Fler måste våga släppa taget om det gamla och kliva in i någonting nytt. Det ska bli enkelt att byta karriär eller förnya sin utbildning mitt i livet. Samhället och arbetslivet efterfrågar allt mer kompetens och våra utbildningssystem ska därför anpassas för ett ökat behov av ett livslångt lärande. En ny kompetensförsäkring mellan staten och parterna på arbetsmarknaden bör skapas för att garantera en återkommande kompetensutveckling för löntagarna. Yrkehögskolor och högskolor bör i mycket högre utsträckning än i dag erbjuda utbildning även för den som redan

har en examen. Det behövs ett nytt kompetenslyft som omfattar grund- och gymnasieutbildning samt högskolan och som kombineras med yrkesutbildning och bra möjligheter till lärlingsutbildning. Modeller för samverkan mellan staten och parterna, inte minst under en lågkonjunktur, behöver utvecklas.

Sverige behöver en ny näringspolitik för att få fler företagare med företag som växer, anställer, tar fram nya produkter och exporterar. Växkraften i entreprenörskap och småföretagande ska tas tillvara. Det handlar om ökade möjligheter att finansiera expansion, rekrytera nyckelpersoner, utveckla nya varor och tjänster och få stöd för export till växande marknader samt tillgång till fungerande ekonomisk trygghet.

Ska vi klara att pressa tillbaks arbetslösheten krävs en modern och aktiv regional tillväxtpolitik för hela landet. Statens insatser ska vara inriktade på att regionerna ska få möjlighet att växa och utvecklas efter sina skilda förutsättningar, såväl i storstäder som på landsbygden. Åtgärder som förbättrat stöd till näringslivsutveckling, fungerande regional arbetskraftsförsörjning, tillgång till offentlig och kommersiell service liksom riskkapital och investeringar i kommunikationer och infrastruktur är alla väsentliga inslag i en kraftfull regional tillväxtpolitik.

Framtidens utmaningar ger betydande möjligheter att stärka den svenska basindustrin och därmed skapa nya arbetstillfällen.

Ett litet exportberoende land som Sverige är helt beroende av att det finns ett fungerande och väl utvecklat strategiskt samarbete mellan alla aktörer som kan bidra till att Sverige blir framgångsrikt i den internationella konkurrensen.

Ett samhällsområde som lämpar sig väl för detta är den komplexa och mycket kunskapsintensiva hälso- och sjukvården (Life Science). Andra exempel på högentressanta områden för strategisk samverkan är miljö- och energiområdet och den växande besöksnäringen. Detta bidrar till att göra vår ekonomi mer diversifierad och vi minskar vår sårbarhet.

Sverige behöver också en sammanhållen innovationspolitik med en långsiktig och framåtsyftande forskningspolitik, en effektiv försörjning av riskkapital till kunskapsintensiva företag samt exportstöd riktat mot innovationstunga företag och växande nya marknader. En sådan marknad är miljöområdet. Det vi äter, gör och handlar påverkar vår egen och många andras livsmiljö. Om hela världen hade den resursförbrukning som vi har i Sverige skulle det behövas över tre jordklot för att försörja jordens befolkning. Det krävs gemensamma insatser för att trygga en dynamisk tillväxt och hållbar utveckling. En sådan politik innebär också möjligheter till fler jobb.

Klimatutmaningen ställer krav på utsläppsminskningar, energianvändning, transporter och logistik och på hur vi planerar, bygger och investerar i gröna näringar. Dessa insatser stimulerar jobb och företagande i hela landet.

De länder som klarar detta står starka inför framtiden. Men det finns tecken på att drivkrafterna för nya miljöteknikinnovationer är större i flera andra länder än i Sverige. Offentlig upphandling bör användas strategiskt för att främja såväl kostnadseffektivitet som sociala och ekologiska målsättningar. Inte minst måste den offentliga upphandlingen bli mer innovationsdrivande.

Sveriges omställningsförmåga försämras allt mer. Regeringens arbetsmarknadspolitik leder till passivitet och inlåsning i stället för aktivitet och nya vägar till jobb. Matchningen på arbetsmarknaden fungerar allt sämre och rekryteringsgapet växer, vilket försämrar företagens konkurrenskraft och möjligheter att växa.

Arbetslivets behov av kompetens ska i högre utsträckning styra såväl arbetsmarknads- som utbildningspolitiken. För att öka möjligheten till arbete och omskolning krävs en bättre samverkan mellan Arbetsförmedlingen och arbetslivet liksom breda satsningar på fler utbildningsplatser.

Ungdomsarbetslösheten utgör en stor och växande samhällsutmaning som vi socialdemokrater bestämt oss för att lösa. Vi vill införa en 90-dagars garanti för arbetslösa ungdomar som innebär att individuella insatser ska möjliggöras ifrån första dagen av arbetslöshet och att individen ska garanteras utbildning, praktik eller jobb inom 90 dagar. Vi vill även se ett utbildningskontrakt för unga arbetslösa med innebörd att individen ska garanteras insatser som syftar till gymnasiekompetens. Stödet ska omfatta såväl utbildning som vägledning, ökad motivation och annat stöd. Studierna ska kunna kombineras med jobb eller praktik. Samtidigt villkoras ersättningar från det offentliga samt olika typer av arbetsmarknadspolitiska insatser av att den unge arbetslöse fullföljer en individuellt utformad utbildningsplan.

Alla människor behövs och ska ges möjlighet att försörja sig själva. Det krävs en ny politik för att skapa jobb eller utbildning också för personer med svag ställning på arbetsmarknaden. För att uppnå jämlikhet behöver alla inkluderas. För att möjliggöra detta krävs mycket mer av individuellt utformade insatser, till exempel i form av relevanta och anpassade hjälpmedel. Här kan sociala företag och andra delar av den sociala ekonomin bidra till fler arbetstillfällen. Arbetsförmedlingen ska utvecklas och styras mot insatser som ger resultat så att den enskilde arbetssökandes behov bättre kan tillgodoses.

En väl fungerande och gemensamt finansierad arbetslöshetsförsäkring är en viktig grundsten i den svenska arbetsmarknadsmodellen. Försäkringen ska ge rörlighet på arbetsmarknaden samtidigt som de arbetslösa upprätthåller sin efterfrågan och ges trygghet i omställningen.

Men arbetslöshetsförsäkringen är inte längre en inkomstbortfallsförsäkring, utan snarare en grundförsäkring. Många människor har exkluderats från försäkringen. Nu behövs insatser för att skapa en arbetslöshetsförsäkring som stimulerar omställning på arbetsmarknaden och ger såväl undersköterskan som ingenjören stabila ekonomiska förutsättningar. Målet är en a-kassa där de allra flesta av löntagarna får 80 procent av sin tidigare lön i ersättning vid arbetslöshet.

Sverige vinner på öppenhet. En mångfald på arbetsmarknaden är positivt. Ett fritt ekonomiskt utbyte med andra länder ger fler jobb. Arbetskraftsinvandring får dock aldrig användas för att utnyttja och exploatera människor. Därför måste reglerna för arbetskraftsinvandring ändras. Svenska kollektivavtal ska gälla i Sverige och för det krävs starka parter på arbetsmarknaden.

Arbetsmarknaden är allt annat än jämställd. Sysselsättningen bland kvinnor är betydligt lägre än sysselsättningen bland män. Kvinnor har väsentligt lägre löner än män och denna löneklyfta ligger nästan still. Kvinnor har också sämre möjligheter att utvecklas i arbetet och göra karriär. Nästan två tredjedelar av alla chefer i Sverige är män. Medan ett heltidsarbete är en självklarhet för de

flesta män tvingas fortfarande många kvinnor acceptera ett deltidsarbete och en lön som det inte går att försörja sig på. Heltid ska vara norm på hela arbetsmarknaden och det är viktigt att skapa incitament och verktyg för att garantera detta.

Grundläggande för att kvinnors löner halkar efter är att de fortfarande utför huvuddelen av det obetalda hemarbetet, tar ut merparten av föräldraledigheten – och därmed halkar efter i position och lön i arbetslivet. Därför vill vi socialdemokrater se en jämn fördelning av föräldraledigheten. Arbetsmarknaden är dessutom starkt könssegregerad. Många kvinnors arbete är undervärderat. Till det kommer att arbetet med att höja kvinnors löner försvåras på grund av brist på lönekartläggning.

Alla människors kompetens måste tas tillvara på arbetsmarknaden. Det förutsätter en arbetsmarknad öppen för alla och fri från diskriminering. Därför måste politiken utformas så att arbete blir en reell möjlighet för människor som i dag missgynnas eller diskrimineras och aktivt verka för ett mer jämställt näringsliv och jämställda bolagsstyrelser.

Jobbet kan göra oss friskare om det är utvecklande och erbjuder goda arbetsvillkor, men det kan också göra oss sjuka och till sist utslitna om stressen är stor eller arbetsmiljön dålig. Arbetsmiljöarbetet ska sättas i fokus för att alla ska ha möjlighet att arbeta ett helt arbetsliv. Vi vill se en politik för nolltolerans mot dödsolyckor på arbetet och ökade insatser för att reducera antalet allvarliga arbetsplatsolyckor och arbetsrelaterade sjukdomar.

Alltför många människor lever i dag med helt osäkra arbetsvillkor där man med kort varsel rings in till jobbet för enstaka timmar, får låg lön och saknar tillräckliga skydd på jobbet. Framtidens jobb där människor vågar satsa förutsätter ordning och reda på arbetsmarknaden. Lex Laval ska rivas upp och göras om. Missbruket av tidsbegränsade anställningar behöver begränsas genom ny lagstiftning.

Om vi ska klara kvaliteten i välfärden framöver krävs att kommuner, landsting, non-profitaktörer och privata välfärdsföretag förmår leda och ständigt utveckla attraktiva moderna arbetsplatser med goda arbetsvillkor, möjligheter till utbildning och karriärutveckling och inflytande över det egna arbetet.

Fler bostäder är centralt i en socialdemokratisk jobbpolitik. För att klara jobben och öka bostadsbyggandet krävs en aktiv bostadspolitik, ett tydligt nationellt mål för bostadsbyggandet samt åtgärder för att minska byggkostnaderna och öka investeringarna i bostadssektorn. Även ungas möjligheter att komma in på bostadsmarknaden behöver underlättas. Bostadsbristen riskerar framtidens tillväxt, minskar rörligheten och försvårar matchningen på arbetsmarknaden.

Vi vill se variationsrika bostadsområden och undvika inlåsningseffekter på bostadsmarknaden. Vägen mot ett sammanhållet Sverige kräver en social bostadspolitik som bidrar till att möta den tilltagande boendesegregationen. Människors valfrihet förutsätter att det finns attraktiva blandade bostadsmiljöer med olika upplåtelse- och boendeformer med såväl villor, radhus som flerfamiljshus. Därför är det viktigt med neutrala villkor mellan upplåtelseformerna.

För att klara våra energimål krävs att miljonprogrammets bostäder miljö- och klimatsäkras. Detta ger gröna jobb, bättre miljö och en mer hållbar bostadssektor.

Socialdemokraternas viktigaste prioriteringar inför den kommande mandatperioden är därför:

- *Stärk Sveriges innovativa kraft.* Skapa ett innovationsråd direkt under statsministern. Knyt regionala utvecklingsråd till detta för samverkan kring innovationer, näringspolitik och arbetsmarknadspolitik på regional nivå. Utveckla modeller för strategisk samverkan inom områden där Sverige har stor utvecklingspotential. Stärk statens och regionernas roll och ansvar för fler innovationer och nya jobb. Ge statliga myndigheter i uppdrag att bidra till nya innovationer genom ökad statlig innovationsupphandling.
- *En starkare näringspolitik.* Möjligheterna att starta och driva företag och komma in på nya marknader ska förbättras liksom tillgången till riskkapital. Att växa med fler anställda ska underlättas. Stöd utvecklingen av framgångsrika exportföretag, en växande produktiv tjänstesektor och små innovativa företag. Slopas arbetsgivarnas ansvar för den andra sjuklöneveckan.
- *Tillväxtpotential i hela landet.* Den regionala tillväxten är en central fråga och ska tas med i utformningen av närings-, utbildnings-, och arbetsmarknadspolitiken. Vi vill utveckla hela landets tillväxtpotential. En sådan politik måste innehålla åtgärder som förbättrade stöd till näringslivsutveckling, fungerande regional kompetensförsörjning, tillgång till offentlig och kommersiell service liksom riskkapital och investeringar i kommunikationer och infrastruktur.
- *Ungdomar ska jobba eller studera – inte vara arbetslösa.* Inför en 90-dagarsgaranti för arbetslösa ungdomar. Alla ungdomar ska ha rätt till jobb eller utbildning och ha ett ansvar att ta vara på dessa möjligheter för att få ersättning. Inför ett utbildningskontrakt för alla unga arbetslösa under 25 år som inte fullgjort sina gymnasiestudier. Aktivitetsförbudet på Arbetsförmedlingen ska tas bort.
- *Människor ska ha riktiga jobb med egen försörjning – eller utbilda sig för att kunna få det.* Dimensionera vuxen- och arbetsmarknadsutbildningen efter människors behov. Avskaffa Fas 3. Ge personer som trots stora insatser inte kan få arbete på den ordinarie arbetsmarknaden möjlighet att få anställning med lönesubvention och avtalade villkor. Ordna jobb i näringslivet och kommunerna med särskilt anställningsstöd och kollektivavtal. Erbjud riktiga jobb i föreningslivet. Ge studier till den som saknar gymnasieutbildning eller eftergymnasiala studier för den som behöver det.
- *Garanterat att alla har möjlighet till omställning och en rimlig inkomst under omställningstiden.* Taket i a-kassan ska höjas så att de allra flesta har en ersättning som motsvarar 80 procent av sin tidigare lön. Modellen med avgifter till a-kassan som relateras till arbetslösheten i varje kassa ska tas bort.
- *Utveckla Arbetsförmedlingens verksamhet.* Låt förmedlingen använda pengar mer fritt efter människors skiftande behov. Verksamheten behöver kvalitetssäkras, dialogen med näringslivet intensifieras och bransch- och specialistkompetensen öka. Använd kompetens från kommuner, framgångsrika kompletterande aktörer, folkhögskolor samt högskolor och universitet. För den som varit arbetslös länge ska det, utifrån en individuell bedömning, vara möjligt att studera även reguljär utbildning med a-kassa. Arbetsförmedlingens viktigaste uppgift är att stänga rekryteringsgapet på arbetsmarknaden och matcha och rusta arbetssökande mot de jobb som finns.
- *Ett jämställt arbetsliv.* Skillnaden i sysselsättning mellan kvinnor och män ska minska. Vårt mål är att ta bort denna skillnad. Heltid ska vara norm på hela arbetsmarknaden. I första

hand bör frågan lösas genom förhandlingar och kollektivavtal. Om denna väg inte är framkomlig ska lagstiftningsvägen övervägas.

- *Bra jobb i gemensam sektor.* I socialdemokratiskt styrda kommuner och landsting lovar vi att verka för rätt till heltid, tryggare anställningar och en bättre arbetsmiljö. Varje ny tjänst ska vara en heltid. Alla anställda ska erbjudas heltidsanställning. Ingen medarbetare ska vara visstidsanställd längre än två år. Regelbundna medarbetarenkäter med konkreta åtgärder och uppföljningsförslag ska genomföras. Bra arbetsvillkor för personalen höjer kvalitén.
- *Ge alla löntagare möjligheter till kompetensutveckling.* Ta fram en kompetensförsäkring mellan parterna. Ge alla universitet och högskolor i uppdrag att samverka med arbetsmarknadens parter och staten för att garantera vidareutbildning av löntagare.
- *Bostadsbristen ska mötas med kraftigt ökat bostadsbyggande och områdesförnyelse.* Bostadsförsörjningen ska bidra till att skapa förutsättningar för tillväxt, minskade klyftor, rörlighet på arbetsmarknaden och stärka Sveriges position som kunskapsnation.

Med kunskaper växer Sverige

Människan är en skapande varelse som bygger värde och mening i gemenskap med andra. Alla människor ska kunna utvecklas efter sina styrkor och intressen. Först när ekonomiska, sociala och kulturella hinder rivs ner kan var och en utvecklas som han eller hon vill. Vi socialdemokrater vill skapa förutsättningar för att var och en av oss och vi alla tillsammans kan bli framgångsrika.

Kunskap och bildning är nyckeln till människors frigörelse och samtidigt en förutsättning för en gynnsam ekonomisk utveckling. Det kräver en likvärdig skola för alla. Kunskap blir inte mindre för att den delas av fler – tvärtom. Genom att investera i utbildning, forskning och innovation i hela landet rustar vi Sverige för morgondagens utmaningar.

Sverige är och ska förbli en nation som satsar på kunskap och kompetens. Där ska grunden för vår konkurrenskraft ligga. Ska vi möta utmaningen som ett framtidsinriktat land måste vi prioritera investeringar i utbildning i dag.

Vi vill se ett livslångt lärande där alla människor har tillgång till en högklassig utbildning genom hela livet, från förskola till högre utbildning och folkbildning, med goda möjligheter till kompetensutveckling och omskolning genom hela yrkeslivet. Grundläggande utbildning ska komma människor till del efter förutsättningar och egen förmåga, vara öppen för alla och bekostas av oss alla gemensamt.

Förskolan är starten på det livslånga lärandet. Förskolan ska kännetecknas av trygghet, lek och lärande. Vi vill successivt fortsätta bygga ut den allmänna förskolan så att den är öppen för alla på heltid, oavsett vad föräldrarna gör. Förskolans roll ska stärkas för att nå en mer likvärdig skolstart för alla barn. De små barnens lust och möjligheter att lära ska tas tillvara. Kvaliteten i förskolan ska stärkas.

Förskoleklassen har blivit en uppskattad skolform som vi vill göra obligatorisk. Det innebär att skolstarten sker redan vid sex års ålder. Varje enskild elevs kunskapsutveckling ska systematiskt följas upp och löpande utvärderas från första årskurs. Brister ska upptäckas i tid och resurser och insatser sättas in. Elever som har lätt för sig ska få större utmaningar.

Skolans uppdrag är att ge alla elever gedigna kunskaper, en demokratisk och social fostran och lust att vilja lära mer. I dagens skola är den största utmaningen att höja kunskapsresultaten. Vi vill skapa en modern kunskapsskola med kvalitet och kreativitet i centrum. Varje barn ska ges möjlighet att växa och utvecklas som individ. Alla skolor ska vara bra skolor. Det kräver ett skolsystem där den enskilde elevens utveckling står i centrum.

Tyvärr har utvecklingen i den svenska skolan under en lång följd av år gått åt fel håll. För sjätte året i rad sjunker resultaten i grundskolan och färre elever är behöriga att komma in på gymnasie-skolans nationella program.

Vi har även tappat vår tidigare tätposition vad gäller en likvärdig skola. I Sverige spelar elevens socioekonomiska bakgrund numera lika stor roll för läsförmågan som i Tyskland och USA. Den

ökande skolsegregationen är en av huvudförklaringarna till de sjunkande kunskapsresultaten. Detta är ett stort misslyckande för skolpolitiken vars mål ska vara att hjälpa varje elev att nå sin fulla potential.

För att vända den negativa utvecklingen och i stället nå framgång med skolan krävs investeringar i lärarna och fokus på kunskap och lärande, mindre klasser, ökad likvärdighet och minskade sociala klyftor i skolan samt fokus på de framtidskompetenser som eleverna behöver som medborgare och löntagare/företagare.

Det enskilt viktigaste för elevernas resultat är att de möter skickliga och engagerade lärare som har bra förutsättningar att bedriva en god undervisning. Ökande kunskapsresultat i den svenska skolan kräver att många ambitiösa och duktiga studenter väljer att utbilda sig till lärare. Då ska det också löna sig att utbilda sig till och arbeta som lärare.

Vi vill se en ökad professionalisering av läraryrket med lärare som har rätt till en systematisk kompetensutveckling, har gott om tid att bedriva och utveckla undervisningen samt bra villkor genom karriärutveckling. Skolans verksamhet och skolpolitiken ska utgå från forskning och beprövad erfarenhet. Den pedagogiska forskningen behöver utvecklas, användas men också bedrivs av lärare. Skolledare ska vara välutbildade och ha tid att vara pedagogiska ledare. Sverige ska ha en lärarutbildning i världsklass för att kunna få bra lärare.

En annan viktig förutsättning för att vända utvecklingen i skolan är att minska klasserna, särskilt i de lägre årskurserna. Forskning visar att klasstorlek har betydelse, särskilt för yngre elever när det gäller resultaten i skolan.

Skolan ska aktivt bidra till att utjämna människors livschanser. Samhällets insatser för en likvärdig och sammanhållen skola behöver stärkas och den tilltagande skolsegregationen motverkas. Alla kommuner ska fördela resurser till skolan efter elevernas behov utifrån socioekonomiska kriterier. För att elever som anländer till Sverige under sin skoltid ska kunna nå kunskapsmålen så krävs väsentligt mer resurser än för genomsnittseleven. Staten måste bidra till finansiering så att kommuner med många nyanlända elever kan klara att erbjuda ett bra mottagande och undervisning för dessa. De skickligaste lärarna ska attraheras till skolor med lägst resultat. Lärhjälper ska finnas för alla elever. Alla skolor ska, liksom högskolor och universitet, ges i uppdrag att ha en bred rekrytering. Avgifter ska inte förekomma i grundskolan.

För att motverka den växande skolsegregationen och för att säkerställa att barn och ungdomar med olika bakgrund och förutsättningar möts och ges likvärdiga chanser, krävs att kommunerna som ansvariga för skolan får möjlighet att aktivt planera när och var nya skolor ska etableras. Kommunerna ska ges ett avgörande inflytande vid nyetableringar. Det ska krävas ett samarbetsavtal med den offentliga huvudmannen för att etablera en ny fristående skola. Staten ska därtill säkra den nationella likvärdigheten vid tillståndsprovningen av nya fristående skolor.

För att höja resultaten i skolan behöver skolan ha höga positiva förväntningar på alla elever. Genom att satsa på alla elever ökar också förutsättningarna för att fler ska nå toppresultat i skolan. Elever med funktionsnedsättning ska ges det stöd de behöver för att lyckas i skolan. Den nya teknikens möjligheter att utveckla lärandet ska tas tillvara fullt ut. Fritidshemmen ska hålla hög kvalitet och vara en integrerad del i skolan.

I skolan finns betydande skillnader i prestationer, upplevelser och preferenser mellan flickor och pojkar. Pojkar presterar i genomsnitt sämre än flickor. Programvalen till gymnasiet är könsstereotypa – särskilt till de yrkesförberedande programmen. Flickor är mer stressade i skolan och mår generellt sämre i tonåren. Elevhälsan och studie- och yrkesvägledningen är viktiga resurser i skolan för att stödja såväl flickor som pojkar.

Det är en viktig utmaning för skolan att bryta könsnormer. Om jämställdhetsarbetet i skolan och i utbildningssystemet i övrigt ska bli effektivt måste det bedrivas kontinuerligt enligt principen om jämställdhetsintegrering. Vi vill också aktivt verka för fler män i pedagogiska yrken i förskolan och grundskolans tidiga år.

Dagens gymnasieskola står inför helt andra utmaningar än vad som gällde för bara några årtionden sedan. I dag krävs en gymnasieutbildning för att få ett jobb och för att klara sig i ett allt mer komplext och kunskapsintensivt samhälle. Det blir tydligt inte minst när man studerar ungdomars långtidsarbetslöshet. Den viktigaste orsaken till att ungdomar är långvarigt arbetslösa är bristande utbildning. Dagens och framtidens arbetsliv och samhälle kräver gedigna kunskaper av alla.

Det är ett naturligt nästa steg att gymnasieskolan blir en del av den obligatoriska skolutbildning i Sverige som alla ungdomar går. Alla gymnasieutbildningar ska ha en bred och gemensam kunskapsbas och ge behörighet till högre utbildning. Alla elever ska kunna välja mellan tydliga inriktningar som syftar till vidare studier eller direkt till ett yrke. Alla yrkesprogram ska ha en tydlig koppling till relevant bransch på arbetsmarknaden som bygger på ett samarbete mellan huvudmän, branscher, företag och fackliga organisationer.

Satsningar på utbildning och forskning gör att vi bättre kan förstå den värld vi lever i och också göra den bättre. Ett demokratiskt samhälle behöver självständiga lärosäten och forskare som förutsättningslöst analyserar och ifrågasätter samt värnar den fria och skapande tanken.

Sverige ska ha en världsledande utbildningsnivå i hela befolkningen. En växande andel av jobben kommer att kräva en högre utbildning. Sverige behöver tillhöra de länder i världen som har högst andel med högre utbildning. Vi har inte råd att tappa i andel välutbildade jämfört med andra länder.

Det är också avgörande att rekryteringen till högskolan breddas. Alla människors förmåga ska tas tillvara oavsett deras sociala eller etniska bakgrund. Allt annat är ett orättvist slöseri för såväl samhället som den enskilda.

För att kunna driva morgondagens forskning och innovation så behöver Sverige ett större internationellt utbyte. Införandet av studieavgifter har kraftigt reducerat antalet utomeuropeiska studenter. För att öka utbytet med andra delar av världen, och möjliggöra för fler studenter att stanna i Sverige för att arbeta och forska, behöver en andel av studieplatserna öppnas för utomeuropeiska studenter. Utgångspunkten ska vara att studier i Sverige är avgiftsfria.

Sverige har inte råd med en ojämförd akademi där kvinnor inte når toppositioner. Vi vill öka jämställdheten inom akademien, inte minst vid fördelningen av forskningsmedel. En

grundförutsättning för framgångsrik forskning är forskarnas arbetsvillkor. Därför vill vi se att alla doktorander anställs från första dagen.

Högskolor och universitet ska finnas i hela landet och byggas ut ytterligare. Att forskning och utbildning bedrivs i hela landet bidrar till tillväxt och välfärd i alla Sveriges regioner. Forskning vid alla lärosäten har en avgörande betydelse för kvaliteten i den högre utbildningen. Vi vill ha en mångfald i högskolelandskapet där lärosäten med olika profil ges utrymme att utvecklas. Både våra större lärosäten och de mindre inom specialiserade områden ska hålla hög klass på såväl avancerad utbildning som forskning.

Sverige behöver välja en väg för sin forsknings- och innovationspolitik som främjar svenskt deltagande i den främsta internationella kunskapsutvecklingen, och ett konkurrenskraftigt svenskt näringsliv samtidigt som den möter hela bredden av utmaningar, regionalt, nationellt och globalt. En långsiktig och sammanhållen forsknings- och innovationspolitik är en förutsättning för att lärosätena ska kunna bedriva ett strategiskt arbete och satsa på nya osäkra projekt som kan leda till vetenskapliga kunskapsprång. Forskningen i Sverige ska både erbjuda framstående grundforskning och framtidsinriktad tillämpad forskning som sker i nära samverkan mellan näringsliv och akademi.

Socialdemokratiens viktigaste prioriteringar inför den kommande mandatperioden är därför:

- *Stärk förskolan.* Det är centralt att förskolan fokuserar på lärande och fördjupat arbete med läroplanen. Barns rätt till heltid i förskola oavsett vad deras föräldrar gör ska successivt byggas ut och allmän förskola ska införas från två års ålder. Vårdnadsbidraget ska avskaffas och kvaliteten i pedagogisk omsorg ska höjas. Kommuner ska ha lagstadgad skyldighet att erbjuda barnomsorg på kvällar, nätter och helger.
- *Alla elever ska nå målen i grundskolan.* Utvecklingen med sjunkande resultat i skolan måste vändas. Som ett mål på vägen vill vi till år 2020 halvera andelen elever i grundskolan som inte är behöriga att börja på något av gymnasiets nationella program, från i dag drygt tolv till sex procent. Klasstorlekarna ska minska i de lägre årskurserna. Ett program för kvalitetssäkring av den svenska skolan ska tas fram. Skolornas resultat ska utvärderas varje år och det ska finnas en skyldighet att åtgärda brister. Skolor som inte möter kvalitetskraven ska ytterst kunna stängas. Den nya teknikens möjligheter att utveckla lärandet ska tas tillvara fullt ut i skolan.
- *Skapa en skola utan sociala klyftor.* Resurser till skolor ska fördelas efter elevernas förutsättningar och behov. Varje barn ska ha rätt till det stöd han eller hon behöver för att nå kunskapsmålen och utvecklas efter sina förutsättningar. Läxhjälp ska erbjudas till alla barn. Förskoleklassen för sexåringar ska göras obligatorisk.
- *Investera i lärare och skolledare.* Läraryrket ska utvecklas genom kompetensutveckling och ökade karriärmöjligheter. Skolledares pedagogiska ledaruppdrag ska sättas i förgrunden. Vi vill göra lärarutbildningen attraktiv och underlätta för fler studenter med annan utbildningsbakgrund eller som redan är yrkesverksamma att skaffa sig en lärarutbildning och arbeta som lärare i skolan.
- *Alla ska ha en fullständig gymnasieexamen före 25 års ålder.* Som ett mål på vägen vill vi till år 2020 halvera andelen unga mellan 18 och 24 år som inte har en gymnasieexamen eller studerar för att få det. Gymnasieskolan ska göras obligatorisk. Gymnasiets yrkesprogram ska göras om till yrkescollege i en nära samverkan med arbetslivet.

- *Alla som vill och är behöriga ska ha möjlighet att studera på yrkeshögskolan eller högskolan.* Vårt mål är att hälften av 30–34-åringarna ska ha genomgått en minst tvåårig högre utbildning (högskola och yrkeshögskola) år 2020. Alla gymnasieutbildningar ska ge behörighet till högre utbildning. Högskolor och universitet ska finnas i hela landet, Yrkeshögskolan ska byggas ut och kvaliteten i den högre utbildningen ska stärkas.
- *Sverige ska vara en ledande kunskaps- och forskningsnation.* En strategisk samverkan mellan offentlig sektor, akademi och näringsliv ska utvecklas. Kvinnor och män ska ha samma möjlighet att göra forskarkarriär. Unga forskare ska erbjudas goda villkor och doktorander anställas från första dagen.

En bra välfärd gör att människor växer och jobben blir fler

Sverige ska vara ett välfärdsland som bygger på sammanhållning. Alla ska bidra och alla ska få del. Vi socialdemokrater är övertygade om att det ger bäst förutsättningar för alla människor att växa och förverkliga sina livsdrömmar.

Vi sätter jobben först för att också klara ekonomin och kvaliteten i vården, skolan och omsorgen. Därför är full sysselsättning det övergripande målet för oss även inom välfärdspolitiken. Vår välfärd bygger på att alla som kan arbeta också gör det.

Samtidigt är en bra välfärd viktig för att jobben ska bli fler. När välfärden fungerar och omfattar alla vågar människor mer; byta jobb, starta företag, flytta eller börja studera. Det skapar ett positivt förändringsklimat, vilket i sin tur gynnar den ekonomiska utvecklingen i en modern globaliserad ekonomi med ett högt omvandlingstryck. Framöver behövs därför satsningar på välfärden som underlättar för fler människor att komma i arbete och för att öka attraktiviteten i välfärdsyrkena.

Vi socialdemokrater står upp för den generella välfärden. Välfärden ska erbjuda mer än bara grundtrygghet. Välfärden ska omfatta alla - oavsett inkomst - och finansieras solidariskt. Alla ska både ha rättigheter och skyldigheter, och ingå på lika villkor. Om välfärden håller en hög kvalitet, styrs av behov och ges på lika villkor oavsett bakgrund så sprider den risker, möjligheter och trygghet över livet, men också mellan generationer. Därmed höjer den samhällets ekonomiska effektivitet. Den generella välfärden är den modell som bäst förmår öka individens frihet genom stor social rörlighet och breda möjligheter att träffa sina livsval efter egen vilja och förutsättningar. Det är smart.

Vi ser i dag att välfärden tyvärr inte alltid fungerar som vi förväntar oss att den ska göra. Skattesänkningar har fått gå före en bra välfärd. Inte minst har vi sett skrämmande kvalitetsbrister i äldreomsorgen, men också att klyftorna mellan barn och ungdomar ökat.

Alla barn har rätt till en bra uppväxt. De ska få de bästa förutsättningarna att förverkliga sina drömmar. Därför vill vi socialdemokrater se en föräldraförsäkring som ger båda föräldrarna möjlighet att vara hemma med barnen, ett barnbidrag som ger barnfamiljerna bättre möjligheter att klara familjeekonomin, en förskola och skola som ger förutsättningar för alla barn att få med sig de kunskaper som behövs i livet och en kultur- och fritidspolitik som ger alla barn tillgång till idrottsutövande och eget kulturellt skapande. Vi vill utveckla kultur- och musikskolorna och möjliggöra att alla barn och ungdomar har möjlighet att delta. Så gör vi Sverige till ett av de allra bästa länderna att växa upp i.

Vi behöver också ta ett gemensamt ansvar när något gått snett. Nästan all brottslighet börjar i ungdomsåren. För en liten grupp är detta inledningen till långvarig och allvarlig kriminalitet. Det är vår övertygelse att fler av dessa ungdomar kan fångas upp, inte minst för att bryta rekryteringen till den organiserade brottsligheten. Den egna familjen är naturligtvis avgörande men höga krav ska också ställas på samhället. Ur ojämlikhet, otrygghet och missbruk föds

kriminalitet. Minskad segregation, förebyggande arbete, missbrukarvård, bekämpa våld i nära relationer, sociala investeringar och ett arbete med frivilligorganisationer är därför viktiga. Den som begått ett brott måste snabbt nås av en reaktion. I områden med hög kriminalitet behöver vi polisiära resurser på plats. Kommunerna kan ges bättre verktyg för att motverka etablering av kriminella nätverk.

Barn behöver en nära relation till sina föräldrar. Därför är det viktigt med ett jämställt uttag av föräldraförsäkringen. Dessutom förbättras jämställdheten på arbetsmarknaden när arbetsgivaren vet att båda föräldrarna är hemma när barnen är små.

För att utjämna skillnader i lön och arbetsvillkor krävs en förändring i uttaget av föräldrapenningen. Vi socialdemokrater vill att föräldraförsäkringen ska delas lika mellan föräldrarna. Som ett steg på vägen ska den delas i tre lika delar.

Allt fler blir allt äldre och andelen äldre i befolkningen kommer att öka ganska kraftigt under de närmaste årtiondena. Att vi får leva längre är en stor framgång för vårt välfärdssamhälle. Många goda år läggs till livet efter arbetslivet för de allra flesta. Ett aktivt och gott liv efter pensionsåldern ska stimuleras. Samtidigt innebär en åldrande befolkning en stor utmaning för äldreomsorgen, sjukvården och vårt gemensamma pensionssystem. För att klara den ekonomiska utmaningen behöver vi öka sysselsättningen och antalet arbetande timmar. Vi vill möjliggöra för fler att arbeta längre. Därför ska vi förbättra arbetsvillkor och arbetsmiljö så att fler orkar arbeta fram till pensioneringen.

Funktionshinderspolitiken är en rättighets- och jämlikhetsfråga och en central del i välfärden. Personer med funktionsnedsättning ska ha möjlighet att verka i vardagen på samma villkor som människor utan funktionsnedsättning vad gäller delaktighet och tillgänglighet.

Kvaliteten i äldreomsorgen ska höjas samtidigt som vi möter ökade behov av vård, omsorg och personal. Den grundläggande kvaliteten ska vara så hög att de äldre inte blir beroende av att köpa tilläggstjänster eller av att deras anhöriga går ner i arbetstid för att hjälpa sina föräldrar. Äldreomsorgen måste därför skifta fokus från ett vårdperspektiv där samhället ganska ensidigt bestämmer förutsättningarna. Äldre ska ha samma rätt som alla andra att påverka sitt liv och sin vardag.

Den svenska sjukvården rankas i dag mycket högt i internationella jämförelser när det gäller medicinsk kvalitet. Ska svensk hälso- och sjukvård kunna behålla den toppositionen måste den ha tillgång till den allra senaste kunskapen, professionella medarbetare, de mest avancerade behandlingsmetoderna, teknik och läkemedel för att kunna bota, lindra och förebygga sjukdomar och främja hälsa. Läkemedel är en viktig del av sjukvården och läkemedelsförsörjningen ska vara effektiv, säker och med god tillgänglighet. Forskning och utveckling måste vara en central och integrerad del i svensk hälso- och sjukvård så att ny kunskap snabbt når ut och används i vården och kommer patienten till del. Det gäller inte minst på patientsäkerhetsområdet där vi vill se en nollvision för antalet undvikbara vårdskador.

När det gäller psykiatrin behövs gemensamma mål för flera samhällssektorer och en nationell plattform som slår fast vad som är psykiatrins uppdrag och hur den ska utvecklas. Vi föreslår en långsiktig nationell handlingsplan för vård och stöd.

Vård är en mänsklig rättighet. Hälso- och sjukvården ska styras demokratiskt och finansieras gemensamt och solidariskt. Det krävs ett tydligt politiskt ledarskap för att prioritera vården för de sjukaste och sköraste. Alla ska ha rätt till sjukvård på lika villkor. Även asylsökande och papperslösa måste få god sjukvård. Det är enbart den enskildes vårdbehov som ska avgöra vilken vård han eller hon ska få.

En framgångsrik folkhälsopolitik förutsätter ett förebyggande och hälsofrämjande arbete vilket kräver samordning mellan olika politikområden på alla nivåer. Vi vill tillsätta en nationell kommission för jämlik hälsa för att åtgärda de stora och växande folkhälsoklyftorna i vårt land.

Tandhälsan spelar roll för hela kroppens välmående. Tandstatusen är en klassfråga. Vi ska ta steg mot en jämlik tandhälsa.

Köer och väntetider är besvärande för patienten och dyrt för samhället. Bristen på exakta besked är ibland lika besvärligt som väntan i sig och skapar missnöje med vården. Vi socialdemokrater prioriterar en god tillgänglighet och ett gott bemötande i sjukvården. Vi vill stärka patientens ställning i vården.

Idag finns exempel på att privata företag inom välfärden tummar på kvaliteten för att kunna göra stora vinster, till exempel genom en lägre personaltäthet i friskolor och på privata äldreboenden. Det är oacceptabelt. Gemensamma resurser för välfärd ska gå till välfärd – inte till aktieägares vinstuttag. Vinstintresset ska inte vara styrande i välfärden.

För att motverka att vinstintresset sätts före kvaliteten och för att upprätthålla välfärdssektorns framtida legitimitet krävs att möjligheterna för riskkapitalister och andra aktörer att plocka ut privata vinster, och göra andra former av värdeöverföringar från välfärdssektorn, avsevärt begränsas. Den främsta kvalitetsfaktorn är personalen och dess kompetens. Därför ska det ställas krav på bemanning, personalkostnader eller andra kvalitetsrelaterade kostnader i välfärden, så att de inte kan vara väsentligt lägre i privata verksamheter än i motsvarande kommunal och landstingskommunal verksamhet. Sammantagna ska våra förslag om nationella kvalitetslagar för ordning och reda i välfärden förbättra kvaliteten och avsevärt begränsa vinsterna, samtidigt som mångfald och valfrihet garanteras.

För att ny välfärdsverksamhet ska kunna starta måste det finnas tillräckligt med underlag i form av exempelvis elever eller vårdtagare. Lagen om valfrihet ska inte vara obligatorisk, och bör dessutom förändras så att fri etablering inte längre är möjlig. Kommuner och landsting avgör om upphandlingar och valfrihetssystem ska riktas till enbart non profitaktörer.

Vi socialdemokrater ser kulturen som en viktig del av välfärden. Konsten och kulturen är starka krafter som kan bidra till att skapa ett rikare samhälle att leva i. Vi vill därför släppa loss kraften i kulturen och stärka och utveckla den kreativitet, sprängkraft och möjligheter som finns i konst och kultur. Det är viktigt för att kultur och även media har ett värde i sig – som fria och oberoende aktörer, men också för att många av framtidens jobb finns inom kulturen och de kreativa näringarna. En grundläggande förutsättning för detta är att vi ser den kulturella infrastrukturen som ett gemensamt ansvar. Folkbildningen med dess bildningssträvanden, och

sitt fokus på det livslånga lärandet, ska utvecklas. I en socialdemokratisk kulturpolitik är amatörkulturen och det professionella kulturlivet varandras förutsättningar.

Vi vill uppmuntra engagemang. Medborgare ska kunna känna delaktighet och vara medskapande istället för att reduceras till att vara kunder och klienter. Därför vill vi skapa goda förutsättningar för ideella föreningar, kooperativ, samfund, aktionsgrupper och andra sammanslutningar i det civila samhället och forma framtiden i en levande dialog med dessa.

Socialdemokratiens viktigaste prioriteringar inför den kommande mandatperioden är därför:

- *Stärk den generella välfärdsmodellen.* Det krävs en sammanhållen politik för att ta gemensamt ansvar för en hög kvalitet inom den offentligt finansierade välfärden med väl fungerande trygghetsförsäkringar och en arbetsmarknad i full sysselsättning.
- *Välfärden ska omfatta alla.* Segregationen har ökat de senaste åren. Det finns områden där välfärden är otillräcklig, både i fråga om resurser och i hur dessa används. För att skapa jämlikhet i skola, vård och omsorg krävs särskilda insatser och lösningar.
- *Säkra kvaliteten i äldreomsorgen.* En långsiktig kvalitetsplan för den svenska äldreomsorgen ska tas fram. Kvalitetsplanen behöver sträcka sig fram till 2025 med etappvisa mål och delmål. Planen ska stimulera innovationer i äldreomsorgen, ett hälsofrämjande arbete på alla nivåer, en ökad tillgänglighet, åtgärda kvalitetsbrister och öka jämlikheten, inflytandet och valfriheten för de äldre samt innehålla ett program för generationsväxling för personalen. Personalen ska garanteras rätt till heltid, utvecklingsmöjligheter, kompetensutveckling, bra arbetsmiljö och bra arbetsvillkor.
- *Ge vård efter behov.* Det ska bara vara hälsotillståndet som avgör när och hur man får del av offentligt finansierad sjukvård – aldrig privatekonomi eller olika privata försäkringar. Möjligheten att köpa sig förtur (gräddfiler) på offentligt finansierade sjukhus ska stoppas.
- *Ge vård i tid.* Inför ett patientkontrakt som omfattar alla delar i hälso- och sjukvården: besök, undersökningar, röntgen, remisser. Vi vill stärka patienternas möjligheter att styra när behandling ska ske. I kontraktet ska det finnas en tidsplan för remisser och eventuella behandlingar och det ska framgå vem som ska utföra behandlingarna och hur det ska vara med återbesök och eftervård.
- *Inför nationella kvalitetslagar för ordning och reda i välfärden.* Partistyrelsens samlade förslag för ordning och reda i välfärden ska genomföras i syfte att förbättra kvaliteten och avsevärt begränsa vinsterna, samtidigt som mångfald och valfrihet garanteras.
- *Ge fler tillgång till kulturskapande och kulturupplevelser.* Prioritera barns och ungas kultur i hela landet. Sociala och ekonomiska hinder för kulturella upplevelser ska motverkas. Utveckla kultur- och musikskolan och verka för att alla barn och unga ska få möjlighet att delta. Inför fri entré på statliga museer.
- *Jämställt uttag av föräldraförsäkringen.* Avgörande steg ska tas så att ett mer jämställt uttag av föräldraförsäkringen uppnås redan under nästa mandatperiod. Ett sätt är att knyta en ytterligare månad inom föräldraförsäkringen till respektive förälder.

Ansvar för morgondagen med en bättre miljö i dag

Klimatfrågan är vår tids ödesfråga. Om temperaturen fortsätter att stiga i samma takt som nu kommer det att leda till allvarliga konsekvenser för livet på jorden. Vi ser dessutom en pågående global kris för den biologiska mångfalden, där en av de största artutrotningarna i planetens historia pågår. Nätet av arter som bygger våra ekosystem är förutsättningen för vår existens eftersom de producerar all vår mat, allt vårt rena vatten och allt det syre vi andas. Nu krävs ett sammanhållet globalt och nationellt politiskt arbete för att säkra en god miljö även i framtiden.

Glappet mellan vad klimatforskningen säger att vi ska göra och de politiska åtgärder som sker internationellt växer. Vi är på väg mot en värld med kraftigt stigande temperaturer och där förutsättningarna för mänskligt liv kraftigt försämras.

Vårt vägval är odiskutabelt. Ökningen av växthusgaser i atmosfären måste upphöra. Vi står inför en omställning. Från ett samhälle som bygger på fossila bränslen, till ett som bygger på det förnybara.

Vi socialdemokrater känner tillförsikt eftersom vi har genomfört stora samhällsförändringar tidigare. Vi ledde omställningen från Fattigsverige till välfärdsland. Vi ska klara klimatomställningen på samma sätt.

En aktiv klimatpolitik är en politik för framtidens jobb och därmed för framtidens välfärd. Investeringar i ny effektiv miljö- och klimatvänlig teknik stärker företagets konkurrenskraft, skapar nya företag och innebär ökad potential för handel och exportintäkter. Genom att Sverige går före i omställningen kan våra företagare bli världsledande i att utveckla den teknik och miljöprofil som världen efterfrågar i kampen mot klimatförändringarna.

För oss socialdemokrater är det uppenbart att politiken är helt nödvändig för att klara klimatomställningen. Marknaden klarar inte omställningen själv. Det ligger ett ansvar för oss som politiker och som individer att göra det lönsamt för företagen att agera miljövänligt. Med rätt styrinstrument kan såväl offentliga som privata aktörer utgöra en positiv kraft i att utveckla ny teknik och bygga ett hållbart samhälle.

Det går dessutom att åstadkomma stora förändringar genom att människor tar ett klimatansvar i sin egen vardag. Alla kan vi ändra hur vi lever och vad vi handlar. Politiken har en viktig roll att ge ett tillräckligt stöd så att alla fullt ut kan göra aktiva val. Konsumenter ska få bättre information om matens innehåll, näringsvärde och ursprung.

Det är vi i de rika industrialiserade länderna som historiskt stått för de största utsläppen av växthusgaser och det är de fattigaste länderna som drabbas hårdast av klimatförändringarna. Därför menar vi att grundprincipen är att den industrialiserade världen har ett historiskt ansvar för klimatförändringarna. Vi socialdemokrater ska verka för att göra klimatpolitiken rättvist utformad, såväl globalt som nationellt.

Att försöka klara våra utsläppsmål genom att köpa utsläppsminskningar i andra länder är kortsiktigt. Det gör vårt näringsliv mindre konkurrenskraftigt på lång sikt och hämmar omställningstrycket. Vår trovärdighet kräver att tar ansvar på hemmaplan.

Vi vill att EU ska vara en union för hållbar tillväxt och full sysselsättning. Ett väl fungerande EU bidrar till ett starkt och tryggt Sverige. Klimat- och miljöarbetet inom EU är ett av de bästa exemplen på hur vi gemensamt kan möta hot som inget land kan klara ensamt. Vi socialdemokrater vill att Sverige ska vara ett land som är med och driver EU:s aktiva klimatpolitik - inte bromsar den.

Vi vill använda ekonomiska styrmedel för att stimulera fler människor och företag att ändra beteende så att alla kan hjälpas åt att skapa en utveckling som både är ekonomiskt, socialt och ekologiskt hållbar. Hit hör miljöskatter, men också lagstiftning, utsläppsrättigheter och certifikat. Styrmedlen ska utformas så att de stimulerar till arbete och företagande, stärker industrins konkurrenskraft och bidrar till en hållbar utveckling.

En stor och viktig del av klimatarbetet behöver ske på lokal nivå. Vi socialdemokrater tänker gå före och använda offentlig upphandling, investeringar i miljövänlig fjärrvärme, återvinning av hushållsavfall för biogasproduktion, en övergång till fossilfri kollektivtrafik, prioritering av gång, cykel och kollektivtrafik i samhällsplaneringen samt andra åtgärder på kommunal nivå för att ställa om Sverige.

Sverige behöver bryta sitt oljeberoende och leda omställningen till hållbara material och bränslen. Genom samarbete mellan forskning, näringsliv och politik kan Sverige bli ledande inom området grön kemi.

Vår närmiljö är fylld av kemikalier. Kemikalierna spelar inte sällan en avgörande roll för att förbättra våra liv, exempelvis som beståndsdelar i läkemedel. Samtidigt är det av yttersta vikt att alla risker med kemikalier minimeras och kontrollen effektiviseras. Farliga kemikalier i vår närmiljö innebär en stor hälsofara och ett hot mot vår miljö. Inte minst viktigt är att minska miljö- och hälsoriskerna i barnens offentliga miljöer.

Miljöproblemen i både Östersjön och Västerhavet är oroande. Havsmiljön skadas av övergödning, utfiskning och oljeutsläpp. Det är inte längre möjligt att återskapa havens ekosystem till de förhållanden som rådde före det omfattande industriella fisket tog sin början. Men med strategiska insatser kan vi få ekosystemen att fungera på ett tillfredsställande hållbart sätt.

Sverige behöver en god tillgång till el med konkurrenskraftiga priser. Detta är inte minst av stor betydelse för sysselsättningen i den elintensiva industrin. Vi vill skapa jobb genom investeringar i det svenska energisystemet. Sverige har unikt bra naturliga förutsättningar för förnybar energi med vår goda tillgång på vind, vatten och skog. Den förnybara energin har mycket stor potential att byggas ut under lång tid framöver. All svensk energi kan på sikt komma från förnybara källor.

Kärnkraften ska successivt fasas ut, med hänsyn till sysselsättning och välfärd och i den takt kärnkraftselen kan ersättas med el från förnybara källor samt energieffektivisering.

Sverige är dock ett av världens mest kärnkraftberoende länder. Kärnkraften kommer att utgöra en viktig del av vår elproduktion för lång tid framöver. Den ska användas på ett säkert och effektivt sätt. Den svenska industrins konkurrenskraft ska säkras genom trygg tillgång till el och bibehållen effekt i energisystemet. Detta ska göras genom kraftfulla satsningar på förnybar energi och energieffektivisering. Sverige ska ställa om till en hållbar energiförsörjning.

För att klara omställningen i energisystemet krävs att vi producerar mer energieffektivt. Vi måste minska den totala förbrukningen, verka för en effektivare energianvändning inom industrin liksom en fortsatt omställning av transport- och bostadssektorn.

Förutsättningarna att klara både industrins konkurrenskraft och omställning inom ramen för en effektiv klimatpolitik ökar med en blocköverskridande överenskommelse om energipolitiken. Sedan de borgerliga partierna visat sig ovilliga att nå en överenskommelse är osäkerheten för industrin betydande. I regeringsställning kommer vi att bjuda in till nya blocköverskridande samtal i syfte att skapa en långsiktigt hållbar energiöverenskommelse. Vårt mål med en sådan överenskommelse är att trygga tillgången på el och annan energi med en energiproduktion som har låg inverkan på hälsa, miljö och klimat – och att göra det på internationellt konkurrenskraftiga villkor.

Socialdemokratins viktigaste prioriteringar inför den kommande mandatperioden är därför:

- *Minska utsläppen av växthusgaser.* Sverige ska år 2050 vara ett land utan fossila bränslen. För att ge tydliga långsiktiga signaler vill vi införa ett klimatpolitiskt ramverk som leder till att utsläppen minskar med minst 90 % till år 2050 jämfört med 1990. Delmål för år 2030 och 2040 liksom sektorsvisa mål ska finnas med och årliga avstämningar av klimatmålen ska göras.
- *Effektivisera transportsektorn och minska utsläppen.* Kollektivtrafiken utökas, järnväg blir det naturliga valet mellan våra storstäder och mer av godset ska transporteras på järnväg och fartyg. Styrmedel ska användas för att ställa om fordonsflottan så att den blir fri från fossila utsläpp. Vi vill se en miljöbilsbonus för bilar med liten klimatpåverkan som betalas av en registreringsavgift för bilar med stora utsläpp.
- *Aktivt driva på för ett globalt, ambitiöst och bindande klimatavtal.* Målet måste vara att hejda temperaturökningen under 2 grader. Sverige och EU ska gå före och minska sina utsläpp. Vi vill se en global utsläppshandel inom konkurrensutsatta energiintensiva industrier som stålindustrin och effektiva globala instrument för tekniköverföring och finansiering av klimatåtgärder i utvecklingsländerna.
- *Klara de svenska miljömålen.* Tydliga åtgärder för att klara de svenska miljömålen ska arbetas fram. Koldioxidutsläppen ska minska. Den biologiska mångfalden ska skyddas. Nya kemikalier ska enbart tillåtas om det är bevisat att de är ofarliga och befintliga kemikalier ska bytas ut om det finns mindre farliga alternativ på marknaden. På motsvarande sätt ska användningen av tungmetaller minimeras. En plan för att kraftigt minska övergödningen av haven och säkra vattenkvaliteten är nödvändig.
- *Trygga energiförsörjningen.* Sverige ska ha ett överskott av el. Vi vill se en blocköverskridande energiöverenskommelse.
- *Bygg ut den förnybara energin.* Vi vill främja investeringar i utbyggnad av bland annat vind, sol och biobränslen. Målet ska vara minst 30 TWh ny el från förnybara källor år 2020. Vi vill

investera i energiforskning så att Sverige kan vara i fronten när det gäller att ta fram ny och innovativ energiteknik. Ägandet i Vattenfall ska användas så att bolaget blir ledande i energiomställningen. Hushållen ska ha möjlighet att på ett ekonomiskt hållbart sätt producera sin egen energi genom att de får en nettodebitering. Smarta elnät som stödjer energieffektiviseringen och klarar den ökande användningen av förnybar energi ska byggas ut.

- *Öka energieffektiviseringen.* Vi ska stimulera och uppmuntra energieffektivisering. Bostäderna från miljonprogrammet ska byggas om på ett miljöriktigt och hållbart sätt för minskad energiförbrukning. Nya hus ska byggas med lågenergimetoder och -förbrukning. Så kallade vita certifikat som ställer krav på elleverantörerna att bidra till effektivisering ska införas.

En rättvis värld är möjlig

Socialdemokraternas internationella politik syftar till alla människors frigörelse, utveckling och rätt till arbete. Vi vill utrota fattigdomen, skapa en säkrare och ekologiskt hållbar värld, stärka demokratin, respekten för de mänskliga rättigheterna och folkrätten.

Världen formas av de människor som befolkar den. Kan människor förstöra och förtrycka, så kan människor i samverkan också skapa en bättre värld. Vi vill att globaliseringens fördelar ska komma alla till del. Det kräver att människan sätts före marknaden. Vi vill demokratisera globaliseringen och globalisera demokratin. Större ansträngningar måste göras på att öka antalet demokratiska stater i världen.

Globaliseringen är en stark kraft i samhällsutvecklingen. Den öppnar nya exportmarknader och sänker priserna på många konsumtionsvaror. Globaliseringen förskjuter makt och rikedomar mellan länder och inom länder. I länder som Kina, Indien och Brasilien lyfter sig hundratals miljoner människor ur fattigdom. I dag finns flera ekonomiska och politiska maktcentra i världen. De globala klyftorna minskar samtidigt som klyftorna inom många länder ökar.

Ekonomi är globalt sammanflätad. En ekonomisk störning sprider sig blixtnabbt över världen. Våldiga marknadskrafter kan få oöverblickbara konsekvenser. Fria fackföreningar och fackliga rättigheter är viktiga i kampen för global rättvisa. När klimatfrågorna växer ökar medvetenheten om att alla människor delar en gemensam miljö. Det internationella samfundet har hittills inte lyckats att möta de utmaningar som klimatfrågan reser.

Vi socialdemokrater vill se en ny inriktning på Sveriges utrikespolitik. Arbetet mot klimatförändringar, opålitliga finanssystem och orättvisor samt kampen för demokrati, mänskliga rättigheter, fred och nedrustning ska bedrivas med kraft. Utrikespolitiken ska ha en bred förankring. Sverige ska vara en stark röst i världen, aktiv och drivande mot förtryck och orättvisor, för frihet, fred och solidaritet.

Sveriges säkerhetspolitik ska vara tydlig och klar. Den svenska militära alliansfriheten har tjänat och tjänar vårt land väl. Sveriges militära alliansfrihet har inte betytt passivitet utan ett aktivt ansvarstagande för både vår egen och andras säkerhet. Sverige ska inte vara medlem i Nato. En modern svensk säkerhetspolitik byggs i stället på ett ökat nordiskt samarbete, en aktiv Östersjöpolitik, ett fördjupat samarbete i EU och ett starkare stöd till Förenta Nationerna. Sverige ska inte förhålla sig passivt om en katastrof eller ett angrepp skulle drabba ett EU-land eller ett nordiskt land och vi förväntar oss att dessa länder agerar på samma sätt om Sverige drabbas.

Socialdemokratin behöver ta ett politiskt ansvar för att ställa om försvarsindustrin till en ny säkerhetspolitisk situation och modernisera regelverket för vapenexport, bland annat genom att införa ett så kallat demokratikriterium. Sverige behöver ett skarpt regelverk som förhindrar vapenexport till diktaturer och länder som grovt och omfattande kränker mänskliga rättigheter. Socialdemokraterna vill ta initiativ till större öppenhet och transparens vad gäller Exportkontrollrådets behandling av exportlicenser genom att riksdagen informeras.

En förutsättning för Sveriges militära alliansfrihet är att vi har ett försvar som förmår att hävda vår territoriella integritet och upprätthålla våra grundläggande värden som demokrati, rättssäkerhet och mänskliga fri- och rättigheter. Den svenska försvarsmaktens organisation ska präglas av en tydlig folklig förankring vid rekrytering och bygga på demokratiska värderingar som öppenhet och samverkan med det civila samhället.

I takt med att världen utvecklas måste också synen på säkerhet förändras. I dag finns andra hot än rent militära mot vår säkerhet och trygghet. Svensk säkerhetspolitik ska, förutom att agera vid konflikter, klara att möta cyberattacker och konfliktrisker som följer med klimatförändringar, humanitära katastrofer eller sönderfall i spåren av sociala orättvisor. Terrorismen undgår inte heller oss i de nordiska länderna vilket vi smärtsamt har påmint om.

I Europa har vi sett en fantastisk demokratisk utveckling de senaste decennierna. Genom att dörren hölls öppen för nya medlemmar till Europeiska unionen har fler tidigare kommunistdiktaturer reformerats och demokratiserats. Utvidgningen får inte stanna av. EU ska även bidra till fred och demokratisk utveckling i länderna som gränsar till unionen. Vi vill också stärka EU som global aktör för utveckling, fri och rättvis handel och försvarare av demokratin. EU:s arbetsformer ska bli öppnare och effektivare.

Den arabiska vårens kraftfulla krav på frihet och demokrati måste få omvärldens stöd. Det ska vara ett slut på den kontraproduktiva politiken där EU och USA höll diktatorer under armarna i utbyte mot olja och stabilitet. Den bärande principen ska i stället vara att länder som går mot demokrati ska ges större inflytande, tillträde till globala marknader och ekonomiskt utvecklingsstöd. EU:s värderingar ska komma till uttryck i handling. De samarbetsavtal unionen har med länderna i regionen ska bygga på en tydlig koppling till demokratisk utveckling och respekt för mänskliga rättigheter, vilket innefattar kvinnors rättigheter. Europa måste också riva klyftan mellan vårt eget välstånd och grannarnas fattigdom. Politiska reformer samt ekonomisk och social utveckling är centrala faktorer för att skapa framtidshopp.

Tyvärr har inte den arabiska vårens krav hörtsammats i Iran där de mänskliga rättigheterna fortsatt förtrycks. Kurdernas mänskliga rättigheter måste respekteras av länderna i regionen. Dödandet i Syrien måste få ett slut och de som begått krigsförbrytelser ska ställas till svars. Sverige ska erkänna staten Västsahara och Marockos ockupation måste upphöra. EU:s avtal med Marocko måste följa folkrätten.

Ett starkt engagemang för FN är en hörnsten i socialdemokratisk utrikespolitik. Förenta Nationerna utgör navet i det internationella samarbetet. Vi socialdemokrater vill att Sverige utvecklar sin FN-politik genom att utarbeta en strategi för arbetet i FN både som enskild nation, genom EU och i samarbete med de nordiska länderna. FN ska stärkas och reformeras för att stå bättre rustat inför de utmaningar organisationen har att hantera.

Ett kärnvapenkrig skulle få ohyggliga konsekvenser. Frågan om massförstörelsevapen och det hot de utgör är tyvärr mer aktuell än på länge. Vi vill använda Sveriges trovärdighet och tyngd för att sätta nedrustningsfrågan på dagordningen.

Kvinnors deltagande i konfliktförebyggande och krishantering före, under och efter en konflikt är en förutsättning för hållbar fred och utveckling. Vi vill med kraft hävda FN-resolutioner som

fördömer våldtäkt och sexualiserat våld i konflikter. Resolutionerna slår fast att dessa handlingar utgör hot mot internationell säkerhet.

Det behövs en ny global uppgörelse mellan arbete, kapital och samhälle. Vi socialdemokrater har ett särskilt ansvar för att stödja det internationella fackliga arbetet, och för att i alla sammanhang stå upp för människors fri- och rättigheter på en alltmer globaliserad arbetsmarknad. Sverige har som ett litet exportberoende land särskilt stora intressen av att främja en fri och rättvis världshandel. Genom progressiva internationella handelsavtal kan handelshinder rivas samtidigt som löntagarnas intressen respekteras och en hållbar utveckling främjas. Samtidigt behöver det internationella finansiella systemet ett starkare regelverk. Skatteparadis och andra avarter ska bekämpas.

Palestinier och israeler är hårt drabbade av många decenniers konflikt. Israel har konsekvent ignorerat omvärldens uppmaningar och bryter mot ett stort antal FN-resolutioner. Ockupationen av de palestinska områdena måste upphöra. Alla parter måste avstå från våld och möjliggöra fredsförhandlingar. Den folkrättsligt illegala bosättningspolitiken måste omedelbart upphöra, muren på ockuperad mark måste rivas och de palestinska flyktingarna ges rätt att återvända.

I dag står utvecklingspolitiken inför nya utmaningar och möjligheter. Majoriteten av världens fattiga lever i medelinkomstländer. Nya aktörer kommer till och andra finansiella flöden än traditionellt bistånd spelar allt större roll. Allt fler människor manifesterar kraftfulla krav på frihet och demokrati. Det finns nu en större medvetenhet om att kvinnors frigörelse för hela samhällsutvecklingen framåt.

Utvecklingspolitiken ska ytterst syfta till alla människors frigörelse och en värld där fattigdom och maktlöshet hör till det förgångna. Vi vill därför att det svenska biståndet ska riktas mot att minska fattigdomen och orättvisorna i världen samt bidra till en hållbar och demokratisk utveckling. Politiken ska ta sin utgångspunkt i människors egna drivkrafter att skapa utveckling. Biståndet kan, rätt använt, vara en katalysator för utveckling, jämlikhet och framtidstro, men också ett sätt att bekämpa korrumpade odemokratiska styrelseskick. Styrningen av biståndet ska vara tydlig och rätt saker ska mätas och utvärderas. Jakten på kortsiktiga resultat får inte överskugga hållbarhet och långsiktighet.

De mänskliga rättigheterna är universella, odelbara, icke kulturellrelaterade och individuella. Politiska, ekonomiska, sociala och kulturella fri- och rättigheter förutsätter och förstärker varandra.

Vår socialdemokratiska migrationspolitik utgår från en stark solidaritet människor emellan. Sverige ska ha en generös och reglerad invandring. Rätten till asyl är en mänsklig rättighet. Alla Sveriges kommuner ska ta ett solidariskt ansvar för flyktingmottagandet.

Sverige ska vara ett föregångsland i det internationella arbetet för kvinnors rättigheter. Inte minst handlar det om sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter, ett område där Sverige både kan och bör ta initiativ. När kvinnor förvägras sina rättigheter och att ta del i samhällslivet på samma villkor som män så förtrycks inte bara kvinnorna utan hela samhällsutvecklingen hålls tillbaka. Sverige ska arbeta mot diskriminering och för kvinnors rätt till utbildning, ekonomisk självständighet, juridiska rättigheter och möjligheter att arbeta politiskt.

Socialdemokratis viktigaste prioriteringar inför den kommande mandatperioden är därför:

- *Hävda Sveriges militära alliansfrihet och vår förmåga till internationellt samarbete.* Moderniseringen av Försvarsmakten ska fortsätta för att stärka försvarets nationella förmåga, leva upp till våra internationella åtaganden samt bredda försvarets folkliga förankring.
- *Utveckla EU inom de områden där unionen bäst kan skapa gemensamma lösningar på gemensamma problem.* EU:s utvidgning bör gå vidare. Stärk EU som global aktör för utveckling, fri och rättvis handel och försvarare av demokratin. Unionens arbetsformer ska bli öppnare och effektivare. Ett socialt protokoll bör läggas till EU-fördraget.
- *EU ska leva upp till sina åtaganden gentemot länderna i sitt grannskap.* Avtalen med länderna i regionen bör avspegla de värderingar EU står för. EU bör bidra till ekonomisk, politisk och social utveckling exempelvis genom att reformera jordbrukspolitiken och underlätta handel och kontakter mellan människor.
- *Arbeta för en säkrare värld.* Sverige ska arbeta för ett stärkt FN och aktivt delta i civil och militär krishantering. Sverige ska delta i fler FN-ledda insatser. Sverige ska arbeta aktivt med nedrustningsfrågorna, inte minst gällande kärnvapen men också frågor som rör smuggling av lätta vapen.
- *Stärk respekten för de mänskliga rättigheterna.* Inte minst behövs ett större fokus på löntagares rättigheter i en globaliserad värld. Sverige ska driva på för en ny global överenskommelse mellan arbete, kapital och samhälle. Sverige ska vara ett föregångsland i arbetet för kvinnors rättigheter globalt.
- *Minska fattigdomen och orättvisorna i världen och bidra till en hållbar och demokratisk utveckling.* Alla politikområden ska sträva åt samma håll för att skapa global hållbar utveckling. Utvecklingssamarbetet ska vara ambitiöst, hålla hög kvalitet och ge resultat. Svenskt bistånd ska uppgå till en procent av BNI. Sverige ska arbeta för att fler EU-länder åtar sig att uppfylla FN:s målsättning om 0,7 procent av BNI i bistånd.
- *Öppenhet mot omvärlden.* Sverige ska ställa sig i spetsen och driva på en progressiv global handelspolitik. En fri, rättvis och hållbar handel ska främjas. Det bidrar till ekonomisk tillväxt och minskad fattigdom. Skatteparadis ska bekämpas.
- *Bidra till att en hållbar fred och tvästatslösning kan uppnås mellan Israel och Palestina.* Israel måste underordna sig internationell rätt. Sverige ska erkänna staten Palestina och följa upp detta med etablerandet av en ambassad.